

Asia: VN/9904/2025

Lausuntopyyntö väylälakien muutostarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot arviomuistiosta

-

Yksityisraiteita koskeva sääntely

Pidämme tärkeänä, että merkittävää julkista liikennettä palvelevien ratojen suunnittelu, toteutus ja niihin liittyvät kuulemisvelvoitteet perustuvat yhtenäisiin periaatteisiin, omistajasta riippumatta.

Arviomuistiossa esitetään tulkinta, että hankeyhtiöiden suunnittelemat radat säilyisivät pysyvästi yksityisraiteina. Tulkinnan peruste jää kuitenkin epäselväksi, eikä tiedossamme ole päätöstä, jonka mukaan nämä radat säilyisivät valmistuttuaan yksityisraiteina.

Arviomuistiossa olisi tärkeää tarkastella laajemmin, miten yksityisten toimijoiden – kuten hankeyhtiöiden – suunnittelemat ja toteuttamat radat tulisi suunnitella, jotta ne täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja voidaan liittää sujuvasti osaksi valtion rataverkkoa. Tämä on erityisen tärkeää, koska kyse on valtakunnallisesti merkittävistä EU:n TEN-T-verkkoon kuuluvista rataosuuksista, joilla muun muassa ratakapasiteetin jaon ja liikenteen ohjauksen on toimittava yhdenmukaisesti valtion verkon kanssa.

Tutkimusoikeussääntely

-

Kiinteistökohtainen meluntorjunta

Kiinteistökohtaisilla meluntorjuntaratkaisuilla ei välttämättä pystytä vähentämään melua riittävästi, jolloin kiinteistökohtaisten meluntorjuntarakenteiden vaikuttavuus ja sen edellyttämät tekniset vaatimukset, kuten meluseinän korkeus, tulisi pystyä määrittelemään etukäteen. Näin vältettäisiin

turhia kustannuksia ja voitaisiin valita kustannustehokkuudeltaan vaikuttavimmat rakenteet. Olisiko tarpeen määritellä myös, missä vaiheessa suunnittelua ja millä menetelmällä melumallinnus tehdään ja määritellään kiinteistökohtaisen meluntorjuntarakenteen toimivuus.

Mikäli kiinteistökohtaisia meluntorjuntarakenteita haluttaisiin sijoittaa kunnan omistamalle maa-alueelle, tulisi sijoittamisen suunnittelu tehdä yhdessä kunnan kanssa siten, että meluntorjuntarakenteilla ei aiheutettaisi haittaa kunnan maankäytöllisille tarpeille, eikä sijoittaminen tapahtuisi lainvoimaisen kaavan vastaisesti.

Meluntorjuntaan liittyvien kysymysten yhteydessä olisi perusteltua arvioida myös tärinään ja sen haitallisten vaikutusten vähentämiseen liittyviä seikkoja.

TEN-T-asetukseen liittyvät lainsäädännön kehittämistarpeet

Arviomuistiossa todetaan, että Suomi on huolehtinut jäsenvaltion velvoitteista kaupunkiseutujen SUMP-vaatimusten toteutumisen varmistamiseksi sisällyttämällä TEN-T-asetuksen SUMP-vaatimukset joulukuussa 2024 allekirjoitettuihin MAL-sopimuksiin. Lisäksi todetaan, että vaatimuksia koskevien vastuiden selkeyden kannalta voisi olla perusteltua arvioida niistä säätämistä myös laissa.

Huomautamme, että EU-asetuksilla on suora oikeudellinen vaikutus, ja ne ovat sellaisenaan sovellettavissa jäsenvaltioissa ilman tarvetta erilliseen kansalliseen täytäntöönpanoon. Tämän vuoksi emme pidä kansallista sääntelyä tässä asiassa tarpeellisena, ja kannustamme hallitusta pidättäytymään lisälainsäädännöstä norminpurun periaatteiden mukaisesti.

Arviomuistiossa todetaan, että Suomessa tietojen toimittamisesta TENtec-järjestelmään vastaa tällä hetkellä Väylävirasto, joka on kehittänyt tehtävään liittyvää prosessia ja tietojärjestelmää Suomessa. TENteciin toimitetaan tietoja paitsi valtion väyliin sisältyvistä kohteista, myös muihin TEN-T-verkon osiin kuten kaupunkisolmukohtiin, satamiin ja lentoasemiin liittyen. Arviomuistion mukaan olisi perusteltua vielä arvioida ja tarvittaessa selkeyttää lailla eri toimijoiden vastuita ja oikeuksia TEN-T-asetuksen mukaista raportointia, TENtec-järjestelmään toimitettavien tietojen hallinnointia ja TENtecin kanssa yhteentoimivan järjestelmän ylläpitoa koskien.

Kannatamme sitä, että Väyläviraston TENtec tietojen toimittamisen prosessin ja tietojärjestelmän kehittämistyötä hyödynnetään ja vastuu TENtec-tietojen kokoamisesta ja toimittamisesta säilyy Väylävirastolla. Kaupunkisolmukohtia koskevaa tietoa välitetään Väylävirastoon paitsi kaupunkisolmukohdista myös Traficomista.

Tunnelidirektiivin täytäntöönpanon täydentäminen

Varautumista ja häiriötilanteita koskeva sääntely väylälaeissa

Kuntaliitto pitää lähtökohtaisesti tarpeellisena, että väylälainsäädännön uudistamisessa huomioidaan muuttunut turvallisuustilanne ja vähintään täsmennetään tulkinnanvaraisia säännöksiä, joilla on vaikutusta toimintaan normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

CER-lainsäädäntöä ei sovelleta kunnalliseen tieverkkoon eikä yksityisteihin, jolloin näihin väyliin liittyvän varautumisen ja häiriötilannetoiminnan tulee kuntia koskevien toimivaltuuksien osalta perustua muuhun lainsäädäntöön. Myös kuntien omistuksessa olevaan tieverkkoon ja yksityisraiteisiin liittyy huoltovarmuuskysymyksiä. Keskeistä on turvata lainsäädännössä riittävät edellytykset vaihtoehtoisten väylien rakentamiselle ja käyttämiselle niin normaaliolojen häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissa, jos kansallinen turvallisuus ja/tai huoltovarmuus on uhattuna. Maanomistajien ja muiden toimijoiden oikeusturvan varmistamiseksi tulisi pyrkiä luomaan kevennetty kuulemis- ja osallistumismenettely, joka mahdollistaa hankkeiden välttämättömän toteuttamisen nopeutetussa aikataulussa normaaleihin menettelyihin nähden kansallisen turvallisuuden ollessa uhattuna.

Arviomuistiossa ei ole otettu kantaa puolustustilalain toimivaltuuksiin. Puolustustilalain 24 §:n mukaisesti ”läänin-, piiri- ja valtion paikallishallinnon viranomaisten sekä kunnallisten viranomaisten on 23 §:ssä tarkoitetulla alueella ryhdyttävä sotilasviranomaisen määräämiin toimiin puolustuslaitteiden ja liikenneväylien rakentamiseksi sekä muihin puolustusjärjestelyjä tukeviin toimiin.”

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että olemassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa nopean reagoinnin edellytykset erityisesti huoltovarmuuden kannalta keskeisiin väyliin. Sikäli kun kysymys on normaaliaikana tapahtuvista häiriöistä, täytyy edellytykset turvata normaaliajan lainsäädäntöön ja varmistaa, että viimesijaisesti poikkeusolojen lainsäädännössä on riittävät edellytykset toimivaltuuksien turvaamiselle.

Toimintaedellytyksien turvaamiseen liittyy myös salassapito väyläinfra-struktuuritietojen ja varautumissuunnitelmien suojaamiseksi. Julkisuuslain mukaan poikkeusoloihin varautumista koskevat asiakirjat ovat salassapidettäviä. Jos kysymys on normaaliolojen häiriötilanteista ei lainsäädäntö esimerkiksi infraan liittyvien tietojen salassapidosta ole yksiselitteinen.

Kuntaliitto yhtyy arviomuistiossa (sivulla 45) esitettyihin näkemyksiin salassapitoon liittyvistä ongelmista ja puoltaa näkemystä salassapitosääntelyn täsmentämiseksi mahdollisimman nopeasti.

Arviomuistiossa esitetyt muut muutostarpeet

Arviomuistiossa ehdotetaan yhteismenettelyn kehittämistä YVA-menettelyyn ja tie- ja ratasuunnitteluun saman tapaan kuin nyt on mahdollista toimia kaavoituksessa ja YVA-menettelyssä. Vaikka tällainen yhteismenettely luotaisiin, rinnalla kannattaa kehittää käytäntöjä YVA- ja suunnitteluprosessien aikataululliseen yhteensovittamiseen.

Kaavoitusprosesseissa on havaittu, että kaavoituksen ja YVA-menettelyn kuulemisprosessien aikataulullinen yhteensovittaminen voi sujuvoittaa hankkeen suunnittelua ja osaltaan helpottaa yleisön osallistumista kuulemisiin. Alueidenkäyttölain mahdollistama erityinen yhteismenettely on kunnissa todettu haastavaksi: ensinnäkin se lisää kuntien koordinoituvastuuta, minkä lisäksi kaavoitus voi viivästyä YVA-menettelyn mahdollisten viivästymisten vuoksi. Tämä riski kannattaa huomioida myös tie- ja rata-suunnittelun ja YVA-menettelyn yhteensovittamista kehitettäessä.

Oletteko tunnistaneet väylälaeissa muita muutostarpeita kuin arviomuistiossa käsitellyt?

-

Muut huomiot

-

Vilkuna Johanna
Suomen Kuntaliitto ry